

ARAPÇA ÇEVİRİDE 5N1K YÖNTEMİNİN UYGULANIŞI*

*Mesut CEVHER****Yusuf DEMİRBAŞ******Öz**

Bu makalenin amacı Arapça metinleri Türkçeye çeviri esnasında 5N1K yönteminin pratik ve etkili bir şekilde uygulanışının detaylarını açıklamaktır. Verilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 20 soruluk “5N1K yöntemi ile Arapça ve Türkçe cümle öğelerini tahlil etme ölçeği” hazırlanmıştır. Arapça öğrenimini hem örgün öğretimden hem de medrese sisteminden alan toplamda 26 katılımcıya uygulanan anket sonuçlarına göre katılımcıların Türkçe cümleleri tahlil ederken 5N1K yöntemini etkili bir şekilde kullandıkları Arapçayı anlamada Arapça dil bilgisini Türkçe dil bilgisi eşliğinde öğrenmemelerinden kaynaklı 5N1K yöntemini etkili bir şekilde kullanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Arapça dil bilgisi öğreniminin Türkçe dil bilgisiyle paralel öğrenilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Arapça, Arapça Öğretimi, Çeviri, 5N1K*

APPLICATION OF THE 5N1K METHOD IN ARABIC TRANSLATION

Abstract

The purpose of this article is to explain the details of the practical and effective application of the 5N1K method in translating Arabic texts into Turkish. In order to assist in the writing of this article, a 20-item “Scale for analyzing Arabic and Turkish sentence elements with the 5N1K method” has been prepared. The questionnaire was applied to a total of 26 participants who received their Arabic education from both formal education and the madrasah system. According to the answers obtained, it was concluded that the participants could not use the 5N1K method effectively because they did not learn Arabic grammar with Turkish grammar in understanding Arabic, while analyzing Turkish sentences. The article is discussed in 4 parts as introduction, adaptation of the 5N1K method to Arabic, survey results, conclusions and recommendations

Keywords: *Arabic, Teaching Arabic, Translation, 5N1K*

* Araştırma makalesi / Research article.

** Doç. Dr., Temel İslam Bilimleri Bölümü, İslami İlimler Fakültesi, Kırıkkale Üniversitesi, mgouhar@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-6050-0029.

*** Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri (Arapça) Yüksek Lisans Öğrencisi. Kırıkkale Üniversitesi, demirbas1936@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3272-0298.

Giriş

İletişim her zaman hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. İletişim kurabilmek için birçok yöntem geliştirilmiştir. Bunların en başlıcası şüphesiz lisanıdır. Her canlı kendi doğasında iletişim aracı olarak lisanı kullanmaktadır.¹ Entelektüel düşünce dünyamızda var olan iletişimin bir kısmını idrak edebiliyorken büyük bir kısmını da algılayamayız. Birçok dilbilimci gerek dilin yapısı gerek zihnin çalışma yöntemlerini inceleyerek iletişimin ortaya çıkma şekli üzerinde kayda değer birçok kıymetli araştırmalar yapmıştır. Yunan düşünür Platon dili “kendi özel düşüncelerini sesin yardımıyla, özne ve yüklem aracıyla anlaşılabilir duruma getirmek”² diye nitelerken, Waltraud Buman "kuramsal, duyuşal ve sistemsal (bilgisel, duygusal ve buyruksal) içeriklerin anlamlı işaretlerle ifade edildiği ve haber verildiği bir araç" (1990: 477) olarak ifade etmiştir. Doğan Aksan ise “düşünce, duyuş ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge” (1998: 55) olarak tanımlamıştır. Yapılan bir araştırmaya göre 0-3 yaş arası öğrenilen yabancı dil, mono linguistic dil olarak anadil ile eşdeğere sahip olduğu ifade edilmiştir. Yani 0-3 yaş arası öğrenilen bir yabancı dil artık yabancı dil olmaktan çıkıyor ve kişi anadil gibi düşünüp, konuşulabilir hale geliyor. Bunun dışında öğrenilen yabancı dillerin hepsi yabancı dil olarak kalıyor. Her ne kadar uzun yıllar yurtdışında yaşanılrsa da anadil gibi olmuyor. Fakat öğrenilen her bir dilin kişinin yalnızca beyin gelişimi, yabancı bir lisan sahibi olması dışında birçok faydası olduğu tartışılmaz bir gerçek. Uygur ise yabancı diller en iyi 3-11 yaş arasında öğrenilir (Uygur 1994) olduğu tezini ileri sürmüştür. Akarsu (1998) bu yaş farklılıklarının temelinde dilin kökü ve özü sorusu olduğunu ifade eder. Ayrıca çeviride önemli rol oynamakta olan çift dilli sözlükler önem arz eder³.

1.1. 5N1K Yönteminin Kullanılma Amacı

Yabancı dil öğrenmenin faydaları içerisinde belki de en önemli faydalarından biri kişiye kazandırdığı şahsiyet mezziyetidir. Atalarımızın bir dil bir insan sözü ile kastettiği insan figürünün altını dolduran en önemli unsurlarından biridir şahsiyet sahibi olmaktır. Yalnızca kariyer basamağımızı dolduran bir şey değildir bir lisan öğrenmek. Bunun çok

¹ Şerefettin Adsoy “Necati Öner’e Göre Dil-Düşünce İlişkisi”, *e-Şarkiyat İlimi Araştırmalar Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, (Nisan 2020) s. 1.

² Kıyasettin Arslan “Nahiv Kaidelerinin Tespitinde Kullanılan Kaynaklar”, *Turkish Academic Research Review Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, (Nisan 2016) s. 2.

³ Ahmet Derviş Müezzın, “Elektronik Sözlüklerin Tercüme Esnasındaki Rolü ve Ana Dili Arapça Olmayanlar İçin Arapça Öğretimi Üzerindeki Etkisi”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt 21 Sayı 1, (Mart 2021) s. 519.

ötesinde, ahseni takvim yaratılan insan olmanın bir ögesidir belki. Şüphesiz Müslüman bir şahsiyetin aklına ilk gelen yabancı dil Kuran-ı Kerim'in dili olan Arapça'dır. Bu itibarla Arapça öğrenmek sadece bir lisan öğrenmenin ötesinde, yüce dinimiz İslamı doğru ve yanlışsız öğrenebilmemiz için de olmazsa olmazlardandır. Çünkü Arapçaya hâkim olmak dinimizin iki temel ögesi Kur'an-ı Kerim ve hadis kitaplarına vakıf olmayı gerektirir.⁴ Yukarıda bahsedilen bütün seküler faydaların hepsini ihtiva etmekle birlikte uhrevi bir faydasının olduğu yadsınmaz bir gerçektir. Kur'ân-ı kerim başta olmak üzere, Arap dilinin klasik sözlüklerinde ve cahiliye şiirinde kelimenin kullanması, tüm türevleriyle ele alınarak inceleyip ve tarih içerisinde kavramın kazandığı yeni anlamlar göz önüne alınarak semantik yöntemle analizi yapılmağa gerekir.⁵

Üstelik Yüce Yaratıcı farklı ayeti kerimelerinde Kuran-ı Kerim'in Arapça olarak indirilmesi ile ilgili birçok hikmetleri de barındırmaktadır. Yusuf Suresi 2. Ayetinde beyan edildiği üzere "Muhakkak ki, biz onu anlayasınız diye Arapça bir kitap olarak indirdik."⁶ Zuhuf Suresi 3, ayette ise "Anlayıp düşünesiniz diye onu Arapça Kur'ân yaptık"⁷ buyurulmaktadır. Ayeti kerimelerde apaçık belirtildiği üzere Yüce Yaratan akletmemiz için Arapça olarak indirdiğini beyan ediyor. Buradan yola çıkarak varılacak bir sonuç olarak Arapça dilinin zengin yapısı, insan zihninin çalışma şekline çok uygun olduğu fikrine varılabilir. Kuran'ın bütününde imar edilmeye çalışılan ahseni takvim, şahsiyet sahibi, güzel ahlak sahibi insan olmanın yegâne adımlarından birisi akletmek, tefekkür edebilmektir. Tefekkürümüzü Arapça dilinin verdiği zenginlik ile donatmak muhakkak büyük bir lütuftur. Öyleyse üzerimize düşen vazifeye icabet edip, bu dili öğrenme yolunda yegâne gayreti sarf etmeliyiz. Arapça dilinin zengin bir gramere, nazenin bir belağata sahip olması dilin zor olduğu anlamına gelmeyip, bilakis her seviyede kişiye açtığı tefekkür zenginliğinin bir göstergesidir. Bu deryada bir katre emsali olarak Arapça çeviride 5N1K yöntemi ile anlamayı kolaylaştırmak hedeflenmiştir. Bu makaleye veri toplamak amacı ile hazırlanan anket sonuçlarına göre 5N1K yöntemi anket katılımcıları tarafından % 61,5 oranında bilinmektedir. Günümüz Türkçe'sinde ve öncesinde de kullanılan 5N1K yöntemi birçok alanda da kullanılmıştır. Bunlardan en önemlisi habercilik alanıdır. Habercilik alanında kullanılmasının en temel sebeplerinden birisi muhakkak elde edilmek istenilen

⁴ Mesut Cevher – Esra Köse "Ana Dili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretiminde Nahvin Pozisyonu", Kalemname, Cilt 6, Sayı 11, (Haziran 2021) s. 5.

⁵ Ziyad Ravaşdeh "Klasik Arapça Sözlüklerde İlim", İÜ Edebiyat Fakültesi, Şarkiyat Mecmuası, Cilt 1, say18, (Haziran 2011), s. 20.

⁶ Yusuf 12/2.

⁷ el Zuhuf 43/3.

bilgide eksik bir bilgi kalmamasının hedeflenmesidir. Bu yönünden yola çıkarak Arapça çeviride eksik bir anlama kalmaması için bu yöntemin uygulanması hedeflenmiştir.

1.2. 5N1K Yöntemi Nedir?

5N1K yöntemi özünde bir planlama yöntemidir. Gerek günlük hayatımızı planlarken gerek iş hayatında kullanılan planlama ihtiyacı sebebiyle bu yöntem hayatımızın her evresinde uygulanabilir hale gelmiştir. Bilhassa stratejik planlama alanında kullanılabilirliği sayesinde bu yöntem verilerin eksiksiz toplanması konusunda hem basit hem etkili bir yöntemdir. Kısaca yöntemin, veri toplanması esnasında sorun teşkil eden ögeye “Kim?”, “Ne?”, “Ne Zaman?”, “Nasıl?”, “Niçin?” ve “Neden?” sorularının sorularak sonuçların tam ve eksiksiz bir biçimde, üstelik ilköğretim seviyesinde dahi uygulanabilir derecede kolay bir şekilde elde edilmesi yöntemidir.⁸ Parçalanmış bir yöntem oluşu ve en temel soruları yönlendirerek tam sonuca ulaşılması nedeniyle yöntemin bir lisan çevirisinde kullanılmasının kayda değer bir fayda sağlanacağı düşünülmektedir.

1.3. Türkçede Cümle Dizilimi

Günlük kullanılan Türkçe dili ile resmi yazışmalarda kullanılan dil arasında afaki bir fark olmaması Türkçe'nin kullanımı büyük oranda kolaylaştırmaktadır. Kelime yapısı ve diziliş olarak da zengin bir hazineye sahip olan dilimizde özne başlangıçlı cümleler yaygın olarak kullanılmaktadır. Cümle sonunda yer alan fiil ile özne arasına birçok nesne sıralanarak cümle dizilimi gerçekleştirilir.⁹ Devrik cümle kullanımı daha çok edebi eserlerde karşımıza çıkmaktadır. Burada genel kullanımın aksine cümle öğeleri belirli bir kural gözetmeksizin cümleye derinlik katması amacıyla karışık kullanılabilir.¹⁰ Bu özellik yeni bir dil öğrencisini zorlasa da dilin zenginliğinin bir unsuru olmaktadır. Fakat yaygın kullanımı göz önünde bulundurduğumuzda özne, tümleç ve fiil yani yüklem şeklinde bir dizilimden bahsedebiliriz.

1.4. Arapça'da Cümle Dizilimi

Her dilde olduğu gibi yaygın kullanımın dışına çıkmak söz konusu olmakla birlikte genel kullanım olarak Arapça dilinde öncelikle fiilin yer aldığını gözlemlemekteyiz. Fiil içerisinde özne ve zaman bilgisini de barındırdığı için sonraki öğelerin daha çok

⁸ Özlem Çakır – Filiz Mete- Züleyha Ertan Kanto “Kişiselleştirilmiş Öğretimin 5N1K Tekniğinde Başarıya Etkisi”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 12 Sayı 33, (Aralık 2009) s. 4.

⁹ Avcı Yusuf “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil- Düşünce Analizi Teorisi”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt1, Sayı 3, (2012) s. 7.

¹⁰ İpek Ceylan – Filiz Mete “Türkçe Kuralsız (Devrik) Cümle Yapısının Graf Çizimler İle Gösterilmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl 3 Sayı 33, (2018) s. 3.

nesnelere oluşturduğunu söylemek yerinde olacaktır. Genel kullanım olarak öznenin ayrıca belirtildiği durumlarda özne fiilden sonra gelmektedir.¹¹ Cümle başında fiil tespit edilir iken aynı zamanda fail yani eylemi yapan kişi ve zaman bilgisi de elde edildiği için henüz cümleye başlarken 5N 1K yöntemindeki “ne”, “kim” ve “ne zaman “ soruları sorulmuş cümle ile ilgili önemli mihenk taşları toplanmış bulunmaktadır. Bu da geriye kalan detayların yerinde sorulan basit sorular ile (nerede, nasıl ve neden sorularını) sınıflandırılarak ortaya çıkarılışını daha kolay kılmaktadır.

1.5. 5N1K Yönteminin Türkçe Örnek Uygulanışı

Habercilik alanından eğitim alanına kadar kullanılan 5N1K yöntemi yaygın bir kullanım perspektifine sahiptir. Olayları etrafıca ele alarak elde edilmek istenilen veriye tam ve eksiksiz ulaşmak istenilen sonuçtur. Üstelik bu sonuca basit bir yöntemle ulaşılması yöntemin kullanım alanını zenginleştirmektedir. Yöntemin daha anlaşılır olması için kullanılan soru şablonları aşağıdaki listede örneklenmiştir:

1N Ne yaptı?

2N Neden yaptı?

3N Ne zaman yaptı?

4N Nerede yaptı?

5N Nasıl yaptı?

1K Kim yaptı?

Soru şablonlarından da anlaşılacağı üzere elde edilmek istenilen her bir veri yukarıdaki sorular sorularak ulaşılabilir hale yüksek oranda gelmiş olur. Olayın karmaşıklığı büyük oranda çözülmüş olsa da daha detaylı soruların sorulması yadsınamaz. Fakat tekniğin amacı büyük resmin ortaya çıkmasıdır. Çeviri alanında kullanılmasının en büyük katma değeri de çevirinin ana hatları ile ortaya çıkması amaçlanmıştır. Zira büyük resim ortaya çıkmadan detaylar ile ilgilenmek bir çevirinin anlaşılmasından uzaklaşmaya sebep olmaktadır. Türkçe ve Arapça cümleler üzerinde 5N 1K yöntemine örnek bir cümle verelim.

Örnek cümle:

¹¹ Cemal Işık “Arapça İle Türkçe Arasındaki Temel Farklılıklar”, *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 6, (Ekim 2015) s. 17.

Ahmet dün gece kardeşine vermek için evlerinin balkonunda sevinerek bir uçurtma yaptı.

Kim yaptı? Ahmet

Ne yaptı? Uçurtma

Neden yaptı? Kardeşine vermek için

Nerede yaptı? Evlerinin balkonunda

Nasıl yaptı? Sevinerek

Ne zaman yaptı? Dün gece

Türkçe dil bilgisi yönünden cümleyi tahlil ettiğimizde

Cümleyi tahlil edelim

Ahmet dün gece kardeşine vermek için evlerinin balkonunda sevinerek bir uçurtma yaptı.

Yaprı: yüklem

- 1 K Kim yaptı? Ahmet: özne
- 1 N Ne yaptı: Bir uçurtma: nesne
- 2N Nerede yaptı: Evlerinin balkonunda dolaylı tümleş
- 3N Neden yaptı? Kardeşine vermek için edat cümlesi
- 4N Nasıl yaptı? Sevinerek zarf tümleci
- 5N Ne zaman yaptı? Dün gece zarf tümleci

Olarak cümleyi tahlil etmiş oluruz.

2. ARAPÇA VE TÜRKÇE CÜMLE DİZİLİMİ KARŞILAŞTIRILMASI

Önceki başlıklarda da belirtildiği üzere Türkçe özne yani fail ile başlamaktadır. Fiil ise cümlede sonunda yer almaktadır. Araları da dolaylı tümleş, zarf tümleci ve nesnelere doldurmaktadır. Arapçada ise öncelikle fiil, fail ve nesnelere yani mefulere yer aldığını görmekteyiz. Türkçe ve Arapça dillerini karşılaştırıldığında en belirgin bir özellik olarak fiilin konumu göze çarpmaktadır. Türkçe düşünen bir zihin fiili en sonda beklemektedir.

Fakat Arapçada fiilin başta verilmesi ilk etapta zihni zorlayıcı bir özellik olmaktadır.¹² Fakat öğrencilerin Arapça üzerinde çalışmalarına devam etmesi durumunda bir süre sonra artık Arapça düşünmeye başladıkları gözlemlenmiştir. Fiilin özne ve zaman bilgisi ile cümle başında verilmesi anlamayı kolaylaştırdığı fikrini ortaya çıkarmıştır. Bir cümle içerisinde yapılan eylemin kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilgisi cümlenin başında kavrandıktan sonra takip eden cümle öğelerinin yapılan eyleme detay kattığı anlaşılmaktadır. Bu da gösteriyor ki fiilin başta anlaşılması cümlenin devamının anlaşılır kılınması için büyük oranda anlamaya ve Türkçe çeviriye fayda sağladığı sonucuna ulaştırıyor.

3. 5N1K YÖNTEMİNİN ARAPÇA'YA UYARLANMASI

Arapça cümleleri isim ve fiil cümlesi olmak üzere 2 çeşit cümle içermektedir.¹³ Bu araştırma yöntemin daha kolay uygulanır olması hedeflendiği için fiil cümlelerini konu edinmiştir. Fiil cümleleri fiil ile başlarken, kelimeye baştan ve sondan eklemeler yapılarak özne yani fail ile zaman bilgisini de eklemektedir. Bu sayede cümlenin ilk kelimesi ile fiil, fail ve zaman bilgisine ulaşılmış olmaktadır.¹⁴ 5N1K yönteminde ne, kim ve ne zaman sorularına ilk kelimedenden ulaşılabilir olduğu gözlemlenmiştir. Cümleye ne yapıyor diye sorulduğu vakit fiile ulaşıldığı ortaya çıkmaktadır. Fiil bünyesinde fail ve zaman bilgisini de bulundurduğu için daha cümleye başlarken kim yapmıştır sorusunun cevabı olarak faile, ne zaman yapmıştır sorusunun cevabı olarak da zamana ulaşılmıştır. Zaman mefhumunun da Arapça 'da mazi ve muzari olmak üzere 2 çeşit zaman içerdiği düşünülürse büyük bir sorunsal olan zaman bilgisine de daha cümleye başlarken erişilmektedir. Bundan sonraki işlemler cümlenin meful yani nesne çeşitlerini belirlemek olacaktır. Kaba hatlarıyla cümleye bakılacak olursa, kim, ne, ne zaman sorularının cevaplarının bulunduğu görülmektedir. Geriye nerede, neden ve nasıl sorularının cevabına ulaşmak kalmıştır. Nerede sorusu Arapça 'da harfi cerler ve mekan zarfları yardımı ile bulunmaktadır. Örneğin في harfi ceri ile gelen ismin nerede sorusuna genel olarak cevap verdiği yapılan anket sonuçları ile de paralel bir şekilde ortaya çıkmıştır. Arapça 'da bulunan bu öğeye mefulün fih¹⁵ adı verilmiştir.

¹² Nalçakan Zübeyt (2008). *Arapça ve Türkçede İsim ve Fiil Cümlelerinin Karşılaştırılması* (Tez No. 226596) [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi, s. 51 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

¹³ Zübeyt (2008). "Arapça ve Türkçede İsim ve Fiil Cümlelerinin Karşılaştırılması" 21.

¹⁴ Zübeyt (2008). "Arapça ve Türkçede İsim ve Fiil Cümlelerinin Karşılaştırılması" 51.

¹⁵ Arabacı Mehmet Raşit (2011). *Cümledeki İşlevleri Açısından Arapçada Mefuller ve Türkçedeki Karşılıkları* (Tez No.353043) [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi].YÖK Tez Merkezi, s. 39 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Neden sorusunun yanıtını ararken bir diğer yaygın kullanılan harfi cer olan ل harfi ceri karşımıza çıkmaktadır. Amaç bildiren ل harfi cerinin Arapçadaki meful çeşitlerinden mefulün lieclih, taliye veya mefulün leh adı verilmektedir.¹⁶ ل harfi ceri ismin başına geldiği gibi muzari fiil başına gelerek fiili mansub hale getirir ve fiili isimleştirerek yapılan eylemin neden yapıldığı, bir amaca yönelik yapıldığı bilgisine ulaştırır. Böylece neden sorusunun yanıtı da mefulün leh ile ortaya çıkmıştır.

Son olarak nasıl sorusunun cevabını bulmak için meful çeşitlerinden hal meful bakmak gerekmektedir.¹⁷ Cümle içerisindeki hal meful de tespit edildikten sonra genel olarak cümlenin birçok ögesine ulaşılmış olmaktadır. Örnek bir cümle:

صنع أحمد طائرة ورقية ليلة البارحة بسعادة على شرفة منزلهم لتسليمها لأخيه

- Kim yaptı? Ahmet من صنع؟ أحمد
- Ne yaptı? Uçurtma ماذا صنع؟ طائرة ورقية
- Neden yaptı? Kardeşine vermek için لماذا صنع؟ لتسليمها لأخيه
- Nerede yaptı? Evlerinin balkonunda أين صنع؟ على شرفة منزلهم
- Nasıl yaptı? Sevinerek كيف صنع؟ بسعادة
- Ne zaman yaptı? متى صنع؟ ليلة البارحة

Bu cümleyi de Arapça dil bilgisine göre tahlil edersek

صنع أحمد طائرة ورقية ليلة البارحة بسعادة على شرفة منزلهم لتسليمها لأخيه

من صنع؟ أحمد = فاعل

ماذا صنع؟ طائرة ورقية = مفعول به

لماذا صنع؟ لتسليمها لأخيه = مفعول لأجله او مفعول له

أين صنع؟ على شرفة منزلهم = مفعول فيه

كيف صنع؟ بسعادة = مفعول حال

متى صنع؟ ليلة البارحة = مفعول فيه

¹⁶ Nalçakan Zübeyt (2008). *Arapça ve Türkçede İsim ve Fiil Cümlelerinin Karşılaştırılması*, s. 64.

¹⁷ Nalçakan Zübeyt (2008). *Arapça ve Türkçede İsim ve Fiil Cümlelerinin Karşılaştırılması*, s. 67.

Bu şekilde öğelerine ayırmış ve 5N 1K yöntemi ile yukarıda bahsettiğimiz büyük resmi büyük oranda ortaya çıkarmış oluruz.

3.1. Arapça'da 5N1K Tespit Etme Yöntemi

5N1K yöntemi Arapça çeviride kullanılacağı vakit Arapça dilinin vermiş olduğu bir kolaylık olan hareketlerden faydalanılabilir. Bu yöntemin kullanılış şekli aşağıda açıklanmaktadır.

3.2. Arapça Fiil Fail Alameti

Arapça cümleler ya isim ya da fiil cümlesi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir cümle isim ile başlıyorsa bu cümlenin isim cümlesi olduğu düşünülebilir. İster mazi ister muzari, ister emir olsun, bir fiil ile başlayan her cümle fiil cümlesidir. Bir fiil cümlesinde öğelerin sıralanışı şu şekildedir: Fiil + Fail + Meful¹⁸. Arapça bir cümlenin ilk iki ögesi olan fiil ve fail ile alakalı olarak kısaca şunları söyleyebiliriz. Fail, cümlede gerçekleştirilen eylemi yapandır ve alameti dammedir. Fiil ise ya geçmiş zaman olan mazi ya da şimdiki zaman olan muzari fiildir. Muzari fiil bünyesinde gelecek zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve emir istek kiplerini de barındırmaktadır.¹⁹ Fakat bu konu fazlaca kapsamlı bir konu olması sebebiyle detaylarına burada yer verilmemiştir. Bir fiilin mazi bir fiil olduğu salim veya mezid fiilin başındaki muzarat harflerinden elif, te, nun ve ye (ا ت ن ي) bulunmamasından anlaşılabilir.

3.3. Mazi Fiil

Hüseyin Günday “içinde bulunulan zaman diliminden önce meydana gelen bir işi, bir olayı, oluşumu ya da eylemi ifade eden fiil türüdür”²⁰ diye ifade etmiştir. Mazi fiil baştan ek almaz, bu da onun mazi olduğunun alametidir. Sonrasında şahıs zamirlerinden ek alabilir. Bu zamirlere merfu muttasıl zamirler denmektedir. Mazi fiile bitişip fail görevi gören merfu muttasıl zamirler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

¹⁸ Nalçakan Zübeyt (2008). *Arapça ve Türkçede İsim ve Fiil Cümlelerinin Karşılaştırılması*, s. 60.

¹⁹ Nalçakan Zübeyt (2008). *Arapça ve Türkçede İsim ve Fiil Cümlelerinin Karşılaştırılması*, s. 61.

²⁰ Hüseyin Günday. *Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi*. 13. Basım İstanbul: Alfa yayınları, 2001, s. 3.

Zamir	Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
او	كَتَبُوا	كَتَبَا	كَتَبَ	Gâib
ان	كَتَبْنَ	كَتَبَتَا	كَتَبَتْ	Gâibe
تَ ثَمَّ	كَتَبْتُمْ	كَتَبْتُمَا	كَتَبْتِ	Muhâtab
تِ - ثَمَّ تَنْ	كَتَبْتُنَّ	كَتَبْتُمَا	كَتَبْتِ	Muhataba
تُ نَا	كَتَبْنَا		كَتَبْتُ	Mutekellim

3.4. Muzari Fiil

Hüseyin Günday “içinde bulunulan zaman diliminde meydana gelen ya da gelecekteki bir zaman kesiti içinde gerçekleşecek olan bir işi, bir olayı, oluşumu ya da eylemi ifade eden fiil türüdür”²¹ diye ifade etmiştir. Muzari fiilin en belirgin alameti başına **elif, nun, te ve ye** (ا ن ت ي) muzaraat harflerini alabilmesidir. Bu özellik mazi fiillerden ayrıldığı en önemli özelliklerindedir. Fiil eğer mezid fiil olmuş ise, yani fiil kırılarak araya belli harflerden alıp 3'lü kökten artırılmış olursa bu durumda fiil mezid olmuş demektir. Mezid fiillerde bu muzaraat bazen ötreye dönüşmektedir. Emir fiillerde muzaraat harflerinin ortadan kalkması dışında muzari bir fiiller genel olarak bu muzaraat harflerinden tayin edilebilir. Muzaraat harfleri fiil sonundaki çoğul ekleri ile birlikte fail bilgisine ulaştırmaktadır. Böylece Arapça fiil cümlesinin ilk kelimesinden ne, kim ve ne zaman sorularına kolaylıkla ulaşılmış olmaktadır.

3.5. Arapça'da Fail Alameti

5N1K yöntemimizin fail alametini fiil ile birlikte çoğunlukla tespit etmiş bulunmaktayız. Aşağıdaki tabloda fail örnekleri gösterilmiştir. Bu failer kimi zaman fiilden sonra ayrı olarak da gelebilmektedir. Bu durumda merfu munfasıl zamir adını alırlar.

²¹ Hüseyin Günday. Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi s. 4.

Munfasıl Zamirler (o, o ikisi. onlar,....)

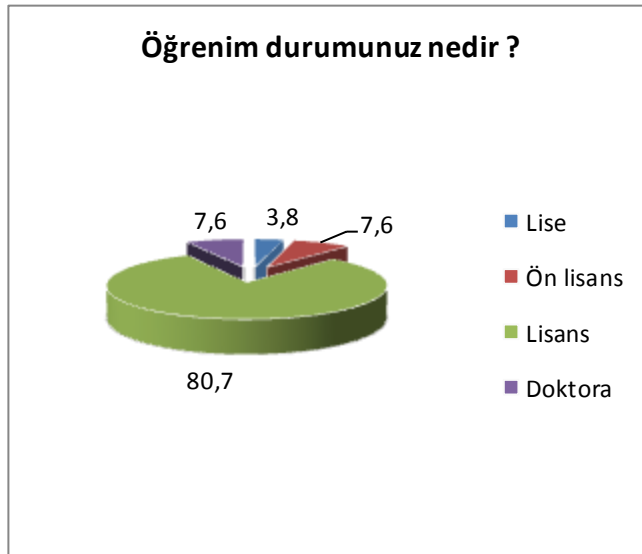
	Cemi	Tesniye	Müfred	
Müzekker	هُم	هُمَا	هُوَ	Gaib
Müennes	هُنَّ	هُمَا	هِيَ	Gaibe
Müzekker	أَنْتُمْ	أَنْتُمَا	أَنْتَ	Muhatab
Müennes	أَنْتُنَّ	أَنْتُمَا	أَنْتِ	Muhataba
Müzekker	نَحْنُ	نَحْنُ	أَنَا	Mütekellim
Müennes	نَحْنُ	نَحْنُ	أَنَا	Mütekellime

Munfasıl zamirler yukarıdaki tabloda gösterilmiştir.

Her dilde olduğu gibi fail zamir dışında bir isim de olabilmektedir.²² Yukarıda da belirtildiği üzere Arapça cümle dizilimi sırasında bahsi geçen fail genel olarak fiilden sonra gelmektedir. Harekesi merfu alameti ise ötreidir. Buradan da fail tespiti yapılabilmektedir.

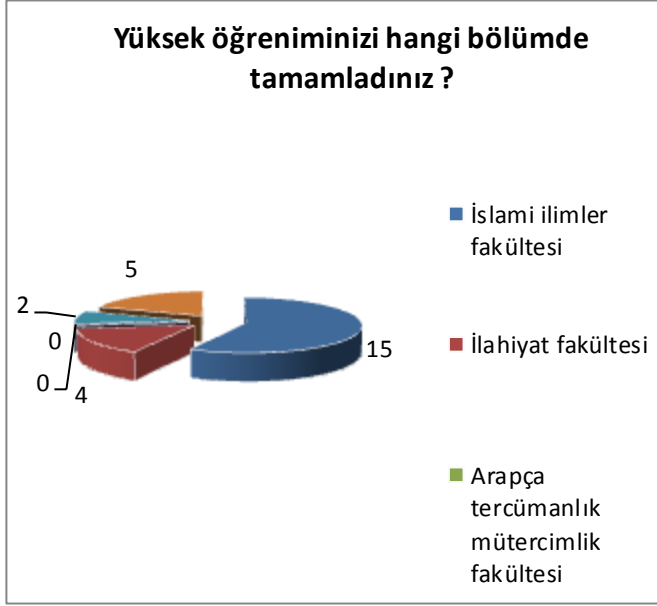
4. BULGULAR

Arapça eğitimi alan katılımcıların %4 ü lise %7'si ön lisans % 81'i lisans ve %4'ü doktora mezunu olduklarını ifade etmişlerdir.

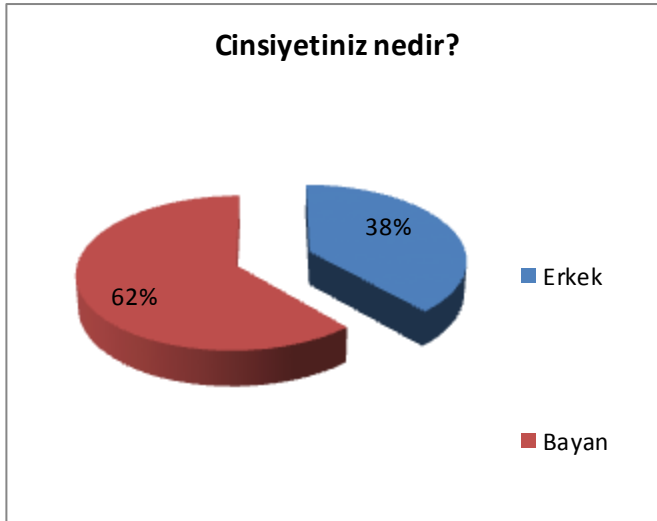

²² Nalçakan Zübeyt (2008). *Arapça ve Türkçede İsim ve Fiil Cümlelerinin Karşılaştırılması*, s. 65.

Katılımcılarımızdan sadece %19,2'si Arapça örgün eğitimi almamışlardır. Kalan %80,8'i Arapça eğitimi veren kurumlarda eğitim almışlardır.

Katılımcılarımızın %65'ini bayanlar %35'ini erkekler oluşturmuştur

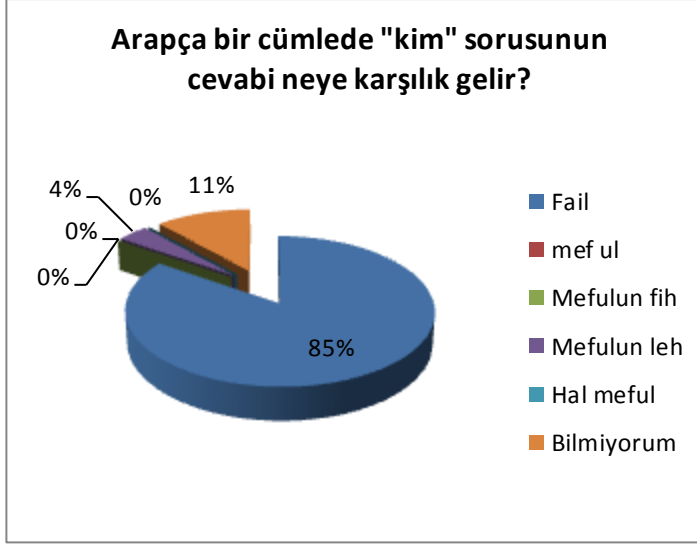
Katılımcılarımızın yaş ortalaması % 42 si 18-25 yaş aralığında iken %58 si 25 ve üstü yaş aralığında olduğu saptanmıştır

Katılımcılarımızın %62'i 5N1K yöntemini daha önceden bildiklerini ve/ veya duyduklarını ifade etmişlerken % 38'i bilmediklerini ve/ veya duymadıklarını ifade etmişlerdir.

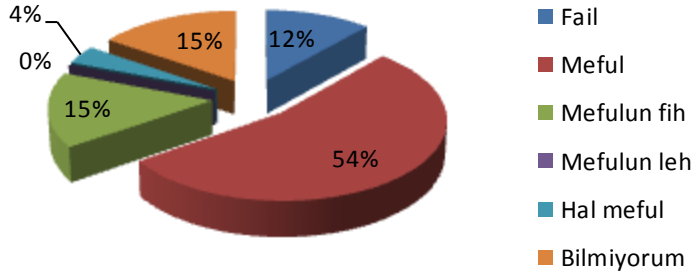

Arapça bir cümlede “kim” sorusunun doğru cevabı olan “fâilî” doğru bilenlerin oranı % 85 iken bu soruya yanlış cevap verenlerin oranı % 15 olmuştur. Buna mukabil Türkçe bir cümlede “kim” sorusunun doğru cevabı olan “özne”yi doğru işaretleyenlerin oranı ise % 88 yanlış işaretleyenlerin oranı ise % 12 olmuştur.

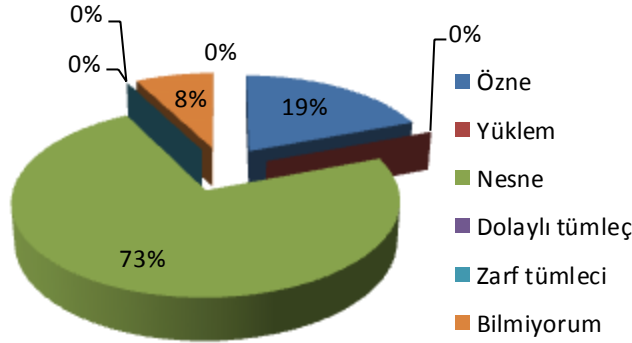

Arapça bir cümlede "ne" sorusunun cevabi neye karşılık gelir? Sorusunun doğru cevabı olan "mef-ul"ü işaretleyenlerin oranı % 54 iken bu sorunun mukabili olan Türkçe bir cümlede "ne" sorusunun cevabi neye karşılık gelir? Sorusunun doğru cevabı olan "nesne"yi işaretleyenlerin oranı ise % 73 olmuştur.

Arapça bir cümlede "ne" sorusunun cevabi neye karşılık gelir?

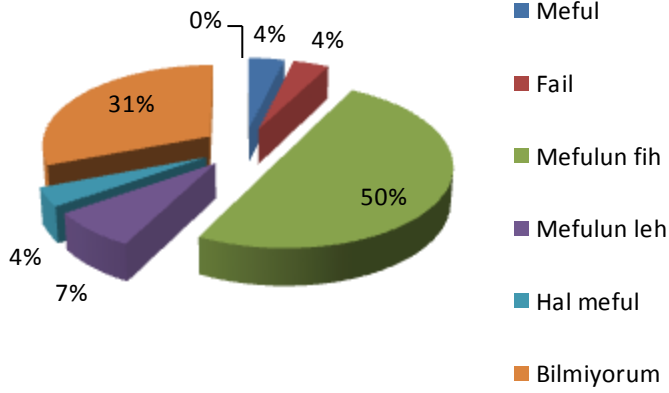

Türkçede bir cümlede "ne" sorusunun cevabi neye karşılık gelir?

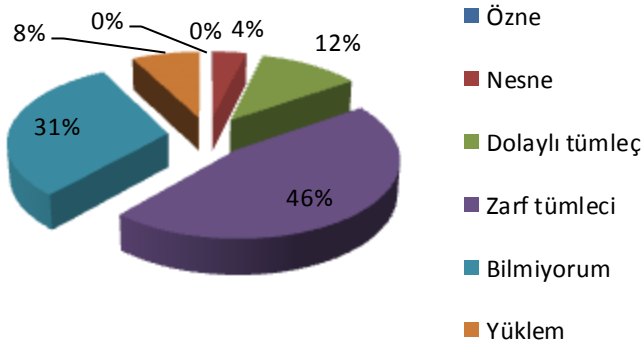

Arapça bir cümlede "ne zaman" sorusunun cevabi neye karşılık gelir? Sorusuna katılımcıların % 50'si "mef-ul'ün fih" diyerek doğru cevap verirken katılımcıların %31'i bilmiyorum cevabı vermişler bu soruya mukabil Türkçe bir cümlede "ne zaman" sorusunun cevabi neye karşılık gelir? Sorusuna katılımcıların % 50'si "zarf tümleci" diyerek doğru cevap verirken katılımcıların %31'i bilmiyorum cevabı vermişler toplamda ise bu soruya yanlış cevap verenlerin oranı % 50 olmuştur.

Arapça bir cümlede "ne zaman" sorusunun cevabi neye karşılık gelir?

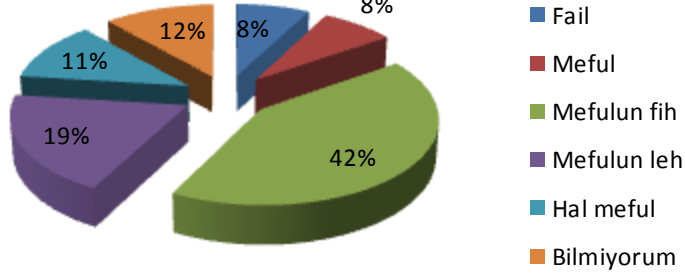

Türkçe bir cümlede "ne zaman" sorusunun cevabi neye karşılık gelir karşılığı nedir?

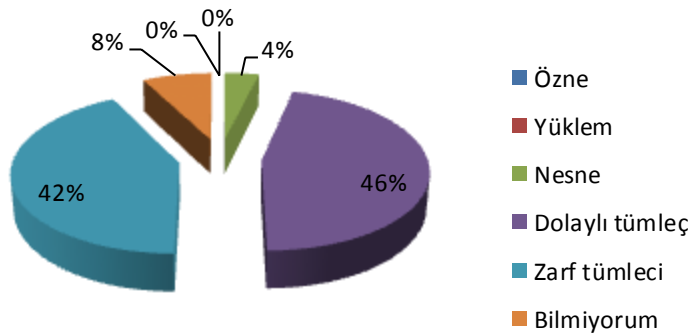

Arapça bir cümlede "nerede" sorusunun cevabi neye karşılık gelir? Sorusuna katılımcıların % 42'si "mef-ul'ün fih" diyerek doğru cevap verirken katılımcıların toplamda %58'i bu soruya doğru cevap verememişler, bu soruya mukabil Türkçe bir cümlede "ne zaman" sorusunun cevabi neye karşılık gelir? Sorusuna katılımcıların % 46'sı "dolaylı tümleç" diyerek doğru cevap verirken katılımcıların %54'ü soruya yanlış cevap vermişlerdir.

Arapça bir cümlede "nerede" sorusunun cevabi neye karşılık gelir?

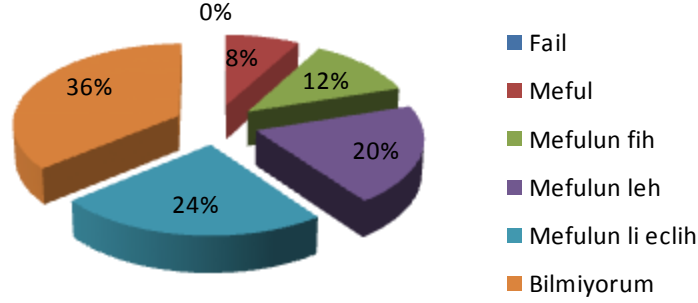

Türkçede bir cümlede "nerede" sorusunun cevabi neye karşılık gelir?

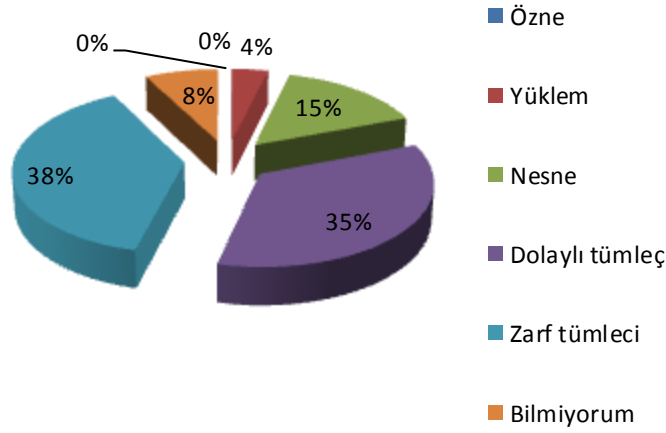

Arapça bir cümlede "neden/ niçin" sorusunun cevabi neye karşılık gelir? Sorusuna katılımcıların % 24'ü "mef-ul'un li eclih" diyerek doğru cevap verirken katılımcıların %36'sı bu soruya bilmiyorum diyerek en fazla oranı oluşturmuşlardır. Bu soruya mukabil Türkçe bir cümlede "neden/ niçin" sorusunun cevabi neye karşılık gelir? Sorusuna katılımcıların % 38'si "zarf tümleci" diyerek doğru cevap vermişlerdir. Bu soruya katılımcıların yarıdan fazlaları hem Türkçe hem de Arapçada doğru cevap verememişlerdir.

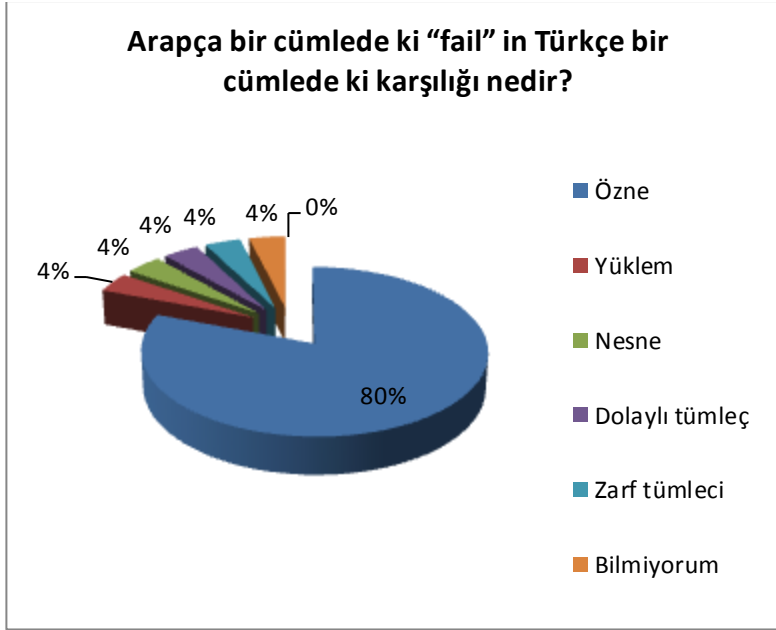
Arapça bir cümlede "neden / niçin" sorusunun cevabı neye karşılık gelir?

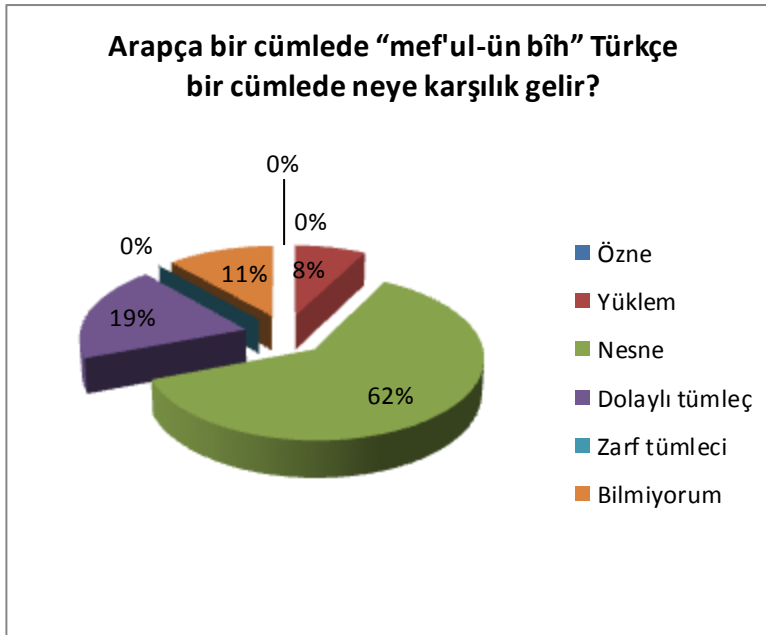
Türkçede bir cümlede "neden, niçin" sorusunun cevabı neye karşılık gelir?

Arapça bir cümlede ki "fail" in Türkçe bir cümlede ki karşılığı nedir? Sorusuna katılımcılarımızın %80'i özne diyerek doğru cevap vermişlerdir.

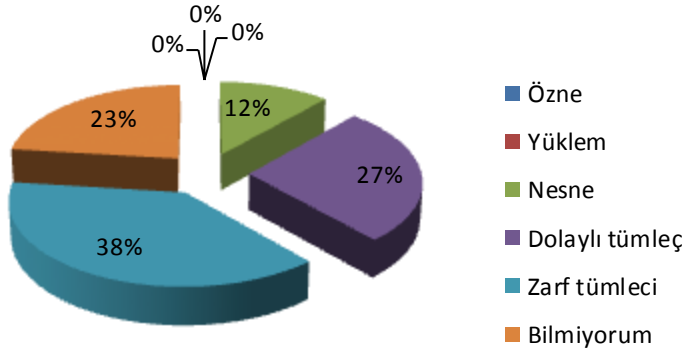

Arapça bir cümlede "me'ful-ün bih" Türkçe bir cümlede neye karşılık gelir? Sorusuna katılımcıların % 62'si "nesne" diyerek doğru cevap verirken toplamda % 38'i ise bu soruya doğru cevap verememiştir.

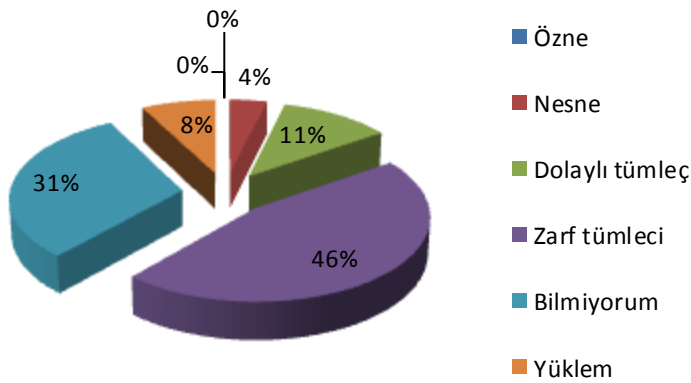
Arapça bir cümlede ki "me'ful-ün fih" in Türkçe bir cümlede ki karşılığı nedir? Sorusuna katılımcıların % 38'si "zarf tümleci" demiş sonrasında %27'si ise "dolaylı tümleç" cevabını vermiştir.

**Arapça bir cümlede ki “mef'ul-ün fiḥ” in
Türkçe bir cümlede ki karşılığı nedir?**

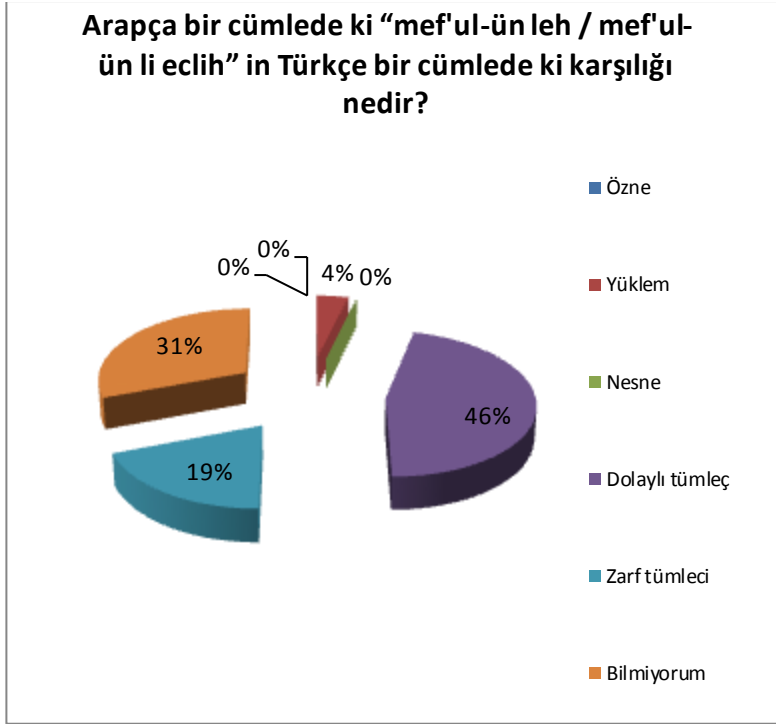

Arapça bir cümlede ki “mef'ul-ün fiḥ gayri sarīḥ” in Türkçe bir cümlede ki karşılığı nedir? Sorusuna katılımcıların % 46'sı “zarf tümleci” %31'i “bilmiyorum” %11'i “dolaylı tümleç” %8'i “yüklem”%4'ü ise “nesne” demiştir.

Arapça bir cümlede ki “mef'ul-ün fiḥ gayri sarīḥ” in Türkçe bir cümlede ki karşılığı nedir?

Son olarak Arapça bir cümlede ki “mef'ul-ün leh / meful-ün li eclih” in Türkçe bir cümlede ki karşılığı nedir? Sorusuna katılımcıların % 46'sı “dolaylı tümleç” %19'u “zarf tümleci” %31'i “bilmiyorum” %4'ü “yüklem” cevabını vermiştir.

Sonuç ve Öneriler

Kolaylaştırılmış bir yöntem sayesinde cümlelerin en mühim öğeleri hızlı bir şekilde tespit edilebilmektedir. Bu çalışmanın sonucu 5N 1K yöntemi dilbilgisi öğreniminde basit hem etkili bir yöntem olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada geliştirilen yöntem Arapça Türkçe hatta Türkçe Arapça çevirilere katkı sağlayacak bir çalışma niteliğindedir. Bu yöntemin geliştirilerek çeviri metinler konusunda cümlelerin öğelerini doğru tespit etme konusuna katkı sağlaması hedeflenmiştir. Cümlelerin en temel öğeleri pratik ve doğru bir şekilde tespit edildiği takdirde anlama kolaylaşır böylece çeviriye katkısı da müspet anlamda fayda sağlamış olur. Parçalanmış bir yöntem oluşu ve en temel soruları yönlendirerek tam sonuca ulaşılması nedeniyle yöntemin bir lisan çevirisinde kullanılmasının kayda değer bir fayda sağlayacağı da ayrıca düşünülmektedir.

Hazırlanan 20 soruluk “5N1K yöntemi ile Arapça ve Türkçe cümle öğelerini tahlil etme ölçeği”nden elde edilen bulgular göstermiştir ki;

Türkçe cümleleri tahlil etmede başarılı olan katılımcılar Arapça cümleleri tahlil etmede yetersiz kalmaktadırlar. Bu durum Arapça öğrenimi sırasında Türkçe gramerden yararlanılmadığını göstermektedir. Oysa ana dil ile hedef dil gramer yönünden karşılaştırılmalı olarak öğrenilse cümleleri anlamak ve tahlil etmek bu durumdan daha kolay olacaktır. Bunun gerçekleşmesi ise basit ve etkili bir yöntem olan 5N 1K yöntemini her iki dilde de kullanmayı gerektirmektedir.

Kaynakça

- Abdülhadıoğlu, A. (2018). 100 Derste Fasih Arapça. İstanbul: Cantaş yayınları,
- Adsoy, Ş. NECATİ ÖNER'E GÖRE DİL-DÜŞÜNCE İLİŞKİSİ. *Şarkiyat*, 12(2), 356-368.
- Ahmet Derviş MÜEZZİN“Elektronik Sözlüklerin Tercüme Esnasındaki Rolü ve Ana Dili Arapça Olmayanlar İçin Arapça Öğretimi Üzerindeki Etkisi”,*DİN BİLİMLERİ AKADEMİK ARAŞTIRMA DERGİSİ CİLT 21 SAYI 1*, (Mart 2021) 507 – 528.
- Akarsu, B. (1998). Dil-kültür bağlantısı. 3. basım. İstanbul: İnkılap Kitabevi
- Aksan, D. (1980). *Her yönüyle dil:(Ana çizgileriyle dilbilim) II*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arabacı, M R. (2011). *Cümledeki İşlevleri Açısından Arapçada Mefuller ve Türkçedeki Karşılıkları (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü)*.
- Arslan, K. (2016). NAHİV KAİDELERİNİN TESPİTİNDE KULLANILAN KAYNAKLAR. *Turkish Academic Research Review*, 1(1), 61-79.
- AVCI, Y. (2012). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil-Düşünce Analizi Teorisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(3), 1-15.
- Buman, W. Günümüzde Felsefe Disiplinleri. (çev). Ö. Doğan. İstanbul: Ara yayınları, 1990.
- Cemal, I. Ş. I. K. (2015). Arapça ile Türkçe Arasındaki Temel Farklılıklar. *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (6), 119-146.
- CEVHER, M., & Esra, K. Ö. S. E. Ana Dili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretiminde Nahvin Pozisyonu. *Kalemname*, 6(11), 114-132.
- Ceylan, İ., & Mete, F. (2018). Türkçe Kuralsız (Devrik) Cümle Yapısının Graf Çizimler ile Gösterilmesi.
- ÇAKIR, Ö., Filiz, M. E. T. E., & KANTOS, Z. E. (2019). Kişiselleştirilmiş öğretimin 5N1K tekniğinde başarıya etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 125-147.
- Günday, H., & Şahin, Ş. (2001). *Arapça dilbilgisi (sarf bilgisi): Modern anlatım dili tablolarla destekli*. Alfa.
- Naçakan, Z. (2008). *Arapça ve Türkçede isim ve fiil cümlesinin karşılaştırılması (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü)*.
- Platon, K. (çev.) Suad Baydur. İstanbul: Maarif Matbaası, 1994
- Ravaşdeh, Z. (2011), Klasik Arapça Sözlüklerde İlim, İÜ Edebiyat Fakültesi, *Şarkiyat Mecmuası*, 1 (18), 20.
- Uygur, N. (1962). *Dilin gücü: denemeler*. Kitap.
- Vardar, B. (1982). Dilbilimin temel kavram ve ilkeleri (No. 492). *Türk Dil Kurumu Yayınları*.